

Educar adolescents... sense perdre la calma

Jaume Funes

Eumo Editorial

© 2016, Jaume Funes
© d'aquesta edició: Eumo Editorial
C. de Perot Rocaguinarda, 17. 08500 Vic
www.eumoeditorial.com - eumoeditorial@eumoeditorial.com
—Eumo és l'editorial de la UVic-UCC—

Primera edició: octubre de 2016

Disseny de la coberta: Natàlia González
Maquetació: ebc, serveis editorials
Imprès a Liberdúplex

Dipòsit legal: B 20901-2016
ISBN: 978-84-9766-577-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDEX

Exploradors reprimits entre adults controladors i passotes	9
I. Una qüestió de mirades. Com són i com els veiem	13
II. Pensar la vida. Filosofia per a adolescents	31
III. I per què no arriscar-se?	45
IV. De l'amor, el sexe i altres apassionaments	61
V. Ser igual i ser diferent, però ser	75
VI. En comunió virtual permanent	93
VII. Una escola inevitable, força insuportable	105
VIII. Embogir d'adolescència	127
IX. Ciutadans i ciutadanes autònoms i responsables	145
X. Un món adult irracional. Política per a adolescents	157
XI. Les autoritats i els enemics adolescents	177

A Carles Capdevila,
un bon amic que sempre m'ha deixat ser adolescent
en totes les nostres reflexions.

EXPLORADORS REPRIMITS ENTRE ADULTS CONTROLADORS I PASSOTES

Fa quatre dècades llargues que dedico bona part de la meua vida professional a ser útil a les vides adolescents i a aportar alguna dosi de serenor a l'existència dels adults (pares, mares, professors, educadors) que conviuen amb ells i elles. Moltes vegades he preguntat als nois i noies com definirien un adolescent, i entre les seves innumerables respostes crec que la més gràfica de totes va ser la d'aquell noi de 15 anys que es va descriure com «un explorador reprimit». Un personatge atret per mons que desconeix, que s'endinsa en les diferents selves d'una nova vida amb la curiositat i l'angoixa del descobridor, cofoi del seu control, insegur perquè no té cap mapa. Però que, també, té darrere seu una munió d'adults porucs que només pensen a dir «vigila», «per aquí no», «espera», «compte amb el perill», «no val la pena arriscar-se»...

«L'explorador reprimit» ha estat el títol de la columna que, des del desembre del 2010, publico a *Criatures*, el suplement educatiu setmanal del diari *Ara*. Periòdicament he intentat proporcionar una mirada en positiu sobre els adolescents canviant d'un món complex en canvi permanent. A vegades he escrit mirant d'apagar focs. He volgut recordar que identificar els adolescents amb els problemes serveix de ben poc, pensar només en el control i no parar-se a descobrir els seus arguments fa inútil l'educació i oblidar que nosaltres vàrem ser adolescents que també desesperaven els pares ens fa poc creïbles davant dels seus ulls. He tractat de recordar permanentment

que els adolescents no volen estar orfes d'adults, que ens necessiten, que no podem deixar d'educar-los, que necessitem aprendre a educar-los de manera diferent de quan eren infants submisos, educar-los quan s'endinsen en mons que també nosaltres desconeixem.

Bona part dels centenars de columnes resumien propostes educatives en clau adolescent. Eren textos que naixien per algun «enrenou» adolescent però que suggerien pensar en com ser persones adultes pròximes i positives. Cíclicament, l'oblit adult feia retornar el «problema» adolescent. Cíclicament, havia de recordar algunes propostes elementals de pedagogia adolescent. L'hemeroteca descobreix les successives «crisis» adolescents de la nostra societat. Les columnes escrites han recollit un bagatge educatiu que no hauríem de deixar de banda. I per no haver d'anar cercant diaris en cada nova crisi, vaig pensar que es podien reunir, temàticament, una part de les reflexions escrites, de manera que fos fàcil llegir i compartir idees abans de «liar-la», una vegada més, amb els nostres nois i noies adolescents.

Els textos han estat agrupats al voltant de deu preocupacions educatives, amb un onzè grup afegit sobre el poder. La primera d'elles té a veure amb la mirada: aprendre a veure, escoltar i preguntar. Després, es proposa ensenyar a pensar: preguntar-se perquè els adolescents es preguntin. Pares i mares pensem que els fills s'espantaran, els professionals volem prevenir el futur, els adolescents tenen un imant per als riscos, per això aquest tema conforma el tercer capítol. Com que no podem educar adolescents «amuermats» hem dedicat tota una part als amors i altres apassionaments de la seva vida. Les pàgines següents ens ajuden a pensar com en l'adolescència no s'eduquen fills, alumnes o individus sols, sinó que tot té a veure amb grups. No hem oblidat la xarxa, els espais digitals, com

esdevenir també educadors virtuals. L'escola, inevitablement, ocupa un grup significatiu de pàgines. Estic convençut que avui representa un gran problema educatiu i que està contribuint a allunyar cada vegada més el món adult i el món adolescent. No hem deixat de banda les reflexions al voltant de la salut mental, i del que cal fer quan pateixen i fan patir.

Els darrers capítols estan destinats a mirar de sortir de l'atzucac en què ens col·loca la tendència a parlar de «menors». D'una banda s'han agrupat les reflexions al voltant de la pedagogia de la responsabilitat. De l'altra, les propostes al voltant de la política del compromís social. Propostes per ajudar a esdevenir responsables i per no deixar a les nostres mans adultes la necessitat de canviar el món. El lector o lectora trobarà, també, un capítol onzè. Va adreçat a les autoritats i als pares i mares que votem les autoritats. Els adolescents no són els votants jubilats que cal cuidar, però tampoc no han de convertir-se en els enemics permanents dels que manen. És una proposta, si més no, per recordar com no han de ser les normes que regulen les vides adolescents.

Aquest llibre no és cap manual. No és un text d'autoajuda ni una col·lecció de receptes per ser uns bons pares. Sí que pot convertir-se en un repertori amable sobre l'educació dels nois i noies adolescents, per pensar una mica abans o després d'actuar. Sempre s'hi trobarà una mirada en positiu i cap endavant que apaivagui la imminent desesperació. Una mirada, un conjunt de reflexions, que no obliden en cap moment com és d'entretreguda la vida si tenim un adolescent entre nosaltres.

I

**UNA QÜESTIÓ DE MIRADES.
COM SÓN I COM ELS VEIEM**

Si els nostres fills són adolescents o la nostra professió consisteix a tractar de ser útils a les seves vides (a la classe, als passadissos o en el lleure) cada dia tenim una primera tasca a fer: trobar formes d'entesa raonables amb uns personatges encantadorament insuportables. No té sentit veure-hi dropos, potencials delinqüents, absentistes de l'esforç, escapçadors de les nostres pretensions envers el seu futur. Vivim i convivim simplement amb adolescents.

Tot comença amb una lectura de la seva vida que intenta descobrir i comprendre (no pas justificar), i necessitem conjugar cinc verbs: mirar, veure, observar, escoltar i preguntar. Aquest últim no té res a veure amb el fet d'interrogar al sofà o al despatx. Necessita la pràctica d'una mena de decàleg sobre com llançar «preguntes» i obtenir alguna informació útil. Tot seguit, estem obligats a descobrir els seus arguments, els seus sentits, les seves lògiques vitals adolescents.

No podem passar d'ells i elles. No poden viure les seves adolescències entre els silencis adults. Necessiten trobar diversos espais amb presència adulta en els quals puguin parlar i discutir (sovint de manera perifràstica) sobre les seves vides. Angoixes i dubtes cerquen, quan no està previst, moments d'escolta.

L'adolescència és una etapa d'alguns anys (a vegades massa anys) per ser adolescent. Els adolescents no avancen linealment. S'aturen, tornen enrere, deixen de voler mirar endavant, de cop acceleren. Les dosis de paciència necessàries poden superar totes les previsions. Van canviant en la mesura que els envolten esperances en positiu, i fins i tot la seva adolescència s'acaba. Al final, molt al final, donen les gràcies.

EREN I SÓN ENCANTADORAMENT INSUPORTABLES

Bona part de la meva feina professional té a veure amb el fet d'ajudar les persones adultes a trobar formes d'entesa raonables amb els adolescents. Faig de *digestòleg*. Ajudo a pair adolescències momentàniament indigestes. Quan faig trobades amb pares i mares o amb el professorat no és infreqüent que apareguin veus crítiques, sovint irritades, que insisteixen a destacar les excessives «contemplacions» que tenim amb els adolescents d'avui. Són queixes amb un denominador comú: ens estem dedicant a contemplar i no a exigir, tolerem sense intervenir les seves manques de respecte a les persones adultes, no els recordem les seves obligacions i... no aniria malament una mica de mà dura. Part d'aquest discurs té una visió escolar que consisteix a recordar que a l'institut hi ha alumnes i no adolescents, o que l'escola és un lloc per aprendre i no un club de lleure per tenir-los contents. Entre els opinadors dels mitjans de comunicació la versió és un relat en què predominen els defectes i hi ha alguna virtut per quedar bé. Els auriculars produeixen sordesa, no pas passió per la música. Obliden les ulleres per no mirar la nostra pissarra i no

per intentar sentir-se atractius i trobar un lloc entre els iguals. No és infreqüent que, en intentar parlar a contracorrent, sigui acusat de tenir la síndrome d'Estocolm amb els adolescents. Després de dècades d'adolescència professional no em cansaré de dir que bona part dels nostres problemes amb els adolescents tenen el seu origen en la mirada. En el que mirem, en els filtres que posem, en les interpretacions que fem del que descobrim. Són mirades còctel, fetes d'una forta dosi d'hostilitat i un xic d'enveja. Però tothom que vulgui aproximar-se als nois i noies amb voluntat de ser útil a la seva vida hauria d'acceptar tres grans criteris. El primer l'he recordat sovint en aquesta columna: per educar, per ensenyar i per educar ensenyant sempre s'han de tenir en compte les característiques de la persona a qui volem educar. Ens agradi o no són adolescents, no bons alumnes o fills modèlics. Comprendre no és justificar. És intentar descobrir quina part de la seva vida pot tenir alguna relació amb els pronoms febles. En segon lloc, caldria tenir en compte que el discurs positiu no es pot construir a partir dels desacords, considerant negatiu tot el que ens desconcerta, tot el que no és el que esperàvem. De tant en tant cal seure relaxats i pensar en les coses positives que tenen, adquirides, en gran mesura, gràcies a nosaltres. Parar-nos a descobrir les diferent formes amb què en cada moment expressen les seves virtuts. Com les monedes, els adolescents tenen cara i creu. Sovint, a casa o a l'institut, toca la creu i és el moment de no oblidar que existeix la cara. L'hostilitat entra en fase aguda si oblidem que estem educant per a l'autonomia.

La lògica dels adolescents

Finalment, si no volem respectar aquests criteris, haurem d'acceptar raons pragmàtiques: no serà fàcil que canviïn les seves

conductes o que descobreixin altres interessos si no connectem amb les seves lògiques. És absurd pensar que no tenen les seves raons només perquè no segueixen el nostre raonament. Les conductes humanes, per molt irracionals que semblin, tenen la seva lògica interna. Les dels adolescents estan farcides d'adolescència. Entendre els adolescents és descobrir tot l'argumentari emocional, relacional i imitatiu, interior i exterior, amb què van construint adolescència. Una mirada comprensiva és una mirada explicativa.

No fa gaire, una adolescent, a qui indirectament havia ajudat, en parlar de mi amb la seva mare per una notícia de diari va preguntar: de quin psicòleg parles, d'aquell que ens estima, als adolescents? No cal que els fem petons si no ens agraden. Però, en temps de tanta tolerància zero, no aniria malament descobrir el pragmatisme de la proximitat en positiu. Recordar que també nosaltres vam ser adolescents encantadorament insuportables.

FER ESTUDIS O SABER COM SÓN?

Fa uns mesos, entre imatges d'una Barcelona de policies i executius del Banc Europeu, els diaris parlaven d'un nou estudi internacional sobre les adolescències de diferents països. Veient els titulars, semblava que els d'aquí eren més feliços i trigaven més a endinsar-se en el sexe, però també eren més violents i fumaven més porros. Evidentment, les curioses dades anaven acompanyades de les més inversemblants explicacions dels experts. Faltava, però, la principal pregunta: realment aquest tipus d'estudis ens informen sobre la realitat múltiple i canviant

de les adolescències? Fa anys que sostinc que la sociologia quantitativa i l'adolescència són incompatibles i que aquestes dades tan sols serveixen per alimentar imatges adultes, normalment negatives, força distants de les seves vivències o els seus estils de vida.

Quan a casa o a l'escola tenim veritable interès a conèixer com són, què fan, quin sentit té el que viuen i fan i, alhora, demostrar una preocupació honesta pel seu món, no queda més remei que posar en marxa una seqüència de cinc verbs: mirar, veure, observar, escoltar i preguntar.

Observar i valorar

D'entrada, hem de parar-nos a mirar. Són entre nosaltres, formen part del panorama, han de sentir-se mirats (sense ira ni enveja), descobrir que no passem d'ells i elles. Però, a més, cal veure, i no negar, la realitat. Que sigui la nostra tendra filla no vol dir que no assagi la sexualitat; que no begui a casa no significa que no estigui provant fora si li agrada la cervesa. En diferents moments, cal observar. A l'aula haurien de fer observació sistemàtica i a casa observació selectiva, descobrir aspectes que tots plegats considerem singularment significatius, claus de la seva evolució o el seu aprenentatge. Així podem valorar, distingir què és puntual i trivial i què és especialment significatiu. També cal parar l'orella i escoltar. Parlen molt, entre ells, o deixen caure frases, donen alertes que esperen respostes o algun petit diàleg. Escoltar també és reconèixer que tenen alguna cosa a dir i que conèixer les seves realitats implica descobrir les seves perspectives, els seus arguments.

Preguntar ja és una altra cosa. Com fer estudis sobre adolescents és un debat universitari que no farem aquí. Sí que deixo

per a la pròxima columna l'última acció: com preguntar a un adolescent i obtenir alguna informació útil.

FER ESTUDIS O SABER PREGUNTAR?

Si volem conèixer de manera útil què passa a les vides adolescents, convé saber conjuguar cinc verbs: mirar, veure, observar, escoltar i preguntar. Aquest últim és el més difícil de practicar. Freqüentment, els psicòlegs diem als pares que han de parlar amb els seus fills. Tutors i tutores demanen saber com es fa una entrevista amb adolescents. Metges i personal sanitari no acaben de trobar la manera d'omplir els protocols previstos. El problema és que, si es vol obtenir alguna informació útil, no val qualsevol manera de preguntar.

Per això recordem als pares que cal practicar primer els altres quatre verbs i parlar i preguntar en el moment oportú, habitualment el més inoportú per a nosaltres. No es tracta d'agendes sinó d'aprofitar quan semblen disposats a dir quelcom. L'hora de tutoria individual és sovint una trobada de despatx en què, pocs minuts després de començar, no se sap què preguntar i acumulem tot un repertori de monosíl·labs com a resposta. Així, posem en relleu que cal aprofitar els intersticis, els temps perduts, la relació quotidiana de final de classe, de passadissos, d'excursions.

Saber realment què contesten

Quan apareixen per les consultes obtenim respostes inevitables. El problema és atribuir-hi valor, saber el significat del que contesten. Respondre que beuen només alguna cervesa no és equivalent a bevedor moderat o incipient. Pot haver begut globalment poc però tot en una tarda. Hem d'omplir la història clínica a partir del que coneix una infermera a l'escola parlant amb ells i el seu grup.

En tots els casos, quan hem de preguntar, cal seguir unes regles. En destacaré algunes. D'entrada, hem d'esperar el moment. El que ens diu el fill quan arriba tard és la *moto* que ha inventat en el camí a casa. L'endemà, quan ja pensi que tot està oblidat, la informació facilitada serà més vàlida. Si volem saber, a més d'interrogar, hem d'explicar les nostres preocupacions. Responen més quan es dediquen a tranquil·litzar-nos, quan senten que compartim informació. A vegades es tracta de deduir. No cal preguntar si fumen porros. N'hi ha prou preguntant què fan els seus amics. No hi ha una llista predeterminada de preguntes. Cal ordenar interrogants a partir de l'observació prèvia. L'adolescència també té les seves claus interrogatives.

TEMPS D'ESCOLTA

Durant uns dies la meva feina va ser dialogar amb diferents grups d'adolescents rebotats de l'escola que miraven d'orientar el seu món cap a un dels programes de formació i incorporació social alternatius (PFI). Partíem de la pregunta *Què vull fer*

amb la meua vida? La seva primera reacció sempre era d'estranyesa: una mena de profe pirat escolta i parla sense recances sobre les seves preocupacions. Per part meua, de manera diferent d'altres vegades, vaig tenir la sensació que una part significativa dels seus malestars tenia a veure amb silencis imposats. No han parat mai de parlar a classe però cada vegada poden parlar menys de les seves vides.

El qüestionari inicial era anònim, però hi posaven el seu nom. Al cap de pocs minuts de conversa, expressant-se públicament en el grup, m'explicaven secrets vitals singulars. Aviat vaig saber robatoris o vandalismes, històries de policia o de justícia penal (amb les corresponents valoracions sobre què havia passat i sobre les respostes). Descobria com algú estava inquiet per saber el resultat d'una relació en què el preservatiu estava finalment trencat. Passava el mateix amb les dificultats per tenir accés a la «píndola de l'endemà». Valoraven en veu alta el destí vital d'amigues embarassades. Alguna noia pràcticament abandonada expressava la voluntat d'estudiar un mòdul d'educació infantil i cuidar nens. No va faltar qui demanava la meua aprovació a una relació puntual amb una altra persona en un període d'abandó de nuvi permanent, deixant clar que allò no eren banyes.

Entremig d'aquests diàlegs, al seminari *La pobresa amb ulls d'infant* que coordino, un professional explicava com, en un dels municipis de l'àrea metropolitana més castigats per la crisi, les treballadores socials tenen un màxim de 7 minuts per atendre cada una de les persones que demanen ajuda. Tothom estava d'acord que, quan augmenten els patiments i els malestars, el primer que cal fer és augmentar el temps d'escolta. Abans de desesperar-me, necessito escriure que quan la vida és incertesa (adolescència) o quan tot entra en crisi (empobriment), el primer que hem de garantir són mirades que reconeixen l'altre com a persona i temps disponible per acollir i escoltar.

DROPOS QUE PODEN ENTUSIASMAR-SE

Fa uns mesos, reproduint el discurs dominant que oblida la complexitat de les diferències d'èxit a l'escola, TV3 emetia un programa debat sobre el fracàs escolar. En un determinat moment, el representant d'una cada vegada més conservadora associació de directors de Catalunya va dir, mirant al grup d'adolescents que també eren al plató, més o menys, la frase següent: «És que els alumnes d'avui són uns dropos». La càmera va enfocar l'última fila de la grada, en què dues adolescents somrients xerraven com si el que s'acabava de dir no anés amb elles. Si fa o no fa, el que deuen fer en algunes classes. Ràpidament va enfocar una altra noia que volia parlar i va contestar al director: «Tampoc és que vosaltres ens proposeu gaires motius i estímuls per esforçar-nos».

Instal·lats en mig de la frase buida —que ningú no defineix però que omple molts discursos— de la «cultura de l'esforç», completem el retrat dels alumnes adolescents afegint-los la categoria de la vagància. Per fer més acceptable la descripció es recorre a tòpics com ara que són una generació que ho té tot o que les famílies s'estalvien conflictes facilitant als seus adolescents tot el que volen. Deixo per a un altre moment el que veritablement pot significar construir una pedagogia de l'esforç i com s'educa per aconseguir-ho. Ara el que vull comentar és aquesta associació quasi automàtica entre adolescència i actitud indolent per a tot. Quan l'afirmació es fa des de l'escola, des d'alguns dels seus professors, la relació sona a excusa. Dóna per descomptat que el que els proposen fer és adequat, està ben formulat, segueix regles correctes de motivació. Nosaltres ho fem bé, però són ells i elles els que no hi posen de la seva part.

Buscar punts de connexió

Un coneixement mínim del que significa ser adolescent ens faria pensar, en primer lloc, si la seva abúlia no té algun component fisiològic. Per què s'oblida a l'institut que la seva adolescència està començant quan sentim arrossegar els peus pels passadissos? A totes les cases podem comprovar que hi ha un adolescent quan trobem que una part del sofà està més ensorrada que les altres. A l'inici de les seves adolescències el dia és una combinació de moments en què no poden amb la seva ànima i moments en què la seva energia esgota la nostra. Per què aquests directors preocupats no pensen una mica en els horaris? En alguns moments necessiten estímuls, en d'altres, espais de calma. A casa, aixecar-se sempre és un drama i l'hora d'anar a dormir el moment en què acaba de pujar l'adrenalina. Ells i nosaltres estem en ple pacte amb el seu cos biològicament alterat. Flexibilitzar i diversificar les tasques és més útil que anar repetint que són dropos.

Tanmateix, això serveix per als primers temps d'adolescència. Ells i nosaltres tenim, aviat, una nova dificultat. El que era una derivació hormonal sembla que es converteix en un hàbit: s'hi està bé, al sofà. Sembla que el que per a nosaltres és vagància pura s'està convertint en un hàbit, en una característica de la seva personalitat. De nou la desmemòria. Més enllà d'alguns aficionats a la indolència, la seva actitud respon a moltes més variables. Descobrir la relativitat del món comporta descobrir la diversitat d'atractius. En té algun el que els proposem? Estem molt equivocats si pensem que faran el que els proposem simplement perquè som adults i ho creiem important. Sempre estem obligats a buscar algun element de connexió, d'atractiu, entre les seves vides i les nostres propostes d'aprenentatge. Ens desesperem perquè passen de llegir, estar atents o fer deures,

però ¿no hauríem de pensar com s'estimula el desig de saber en la societat actual? És absurd afirmar que no tenen cap interès. No ho és afirmar que no els interessa bona part del que els proposem. ¿Són drops o una part significativa del nostre món escolar els deixa freds? Per acabar, esforçar-se no és empollar, és poder implicar-se activament en l'adquisició d'un coneixement. De cap manera és acceptar passivament el que un adult proposa.

PARÈNTESIS ADOLESCENTS

L'inici del curs escolar 2012-2013 va tenir com a mesura estel·lar la recuperació dels antediluvians exàmens de setembre. En un diàleg radiofònic sentia com un adolescent que els havia patit comentava: «És que durant el curs em vaig *columpiar*». Entre les famílies que demanen consell aquests primers mesos predomina la preocupació perquè els seus fills abandonin els estudis i es dediquin a no fer res. Tot just acabo de supervisar un parell de treballs d'educadores de centres de menors que reflexionen sobre les crisis que afecten justament els seus adolescents més preparats, que deixen estudis o feines per un temps, quan s'emancipen. Totes les situacions m'han fet pensar sobre el sentit i la necessitat dels parèntesis en les vides adolescents.

Imaginem les bones adolescències com un recorregut lineal, sempre cap endavant, sense crisis ni interrupcions, però molt poques són així. Les autoritats educatives defineixen vies que inevitablement porten a una estació vital positiva i on no caben descarrilaments ni aturades.

Fer possible les seves il·lusions

Els pares no creuen com a possible i positiva cap adolescència que no sigui un continu procés de maduració fins a una fita prefigurada. Però totes tenen crisis i parèntesis, si més no perquè en algun moment han de trencar amb les nostres pretensions per fer possible les seves il·lusions.

Avegades descobrir que hi ha vida més enllà de l'escola significa sortir-ne una temporada. Just quan tot sembla orientat en les seves vides alguns necessiten sentir l'angoixa del desordre. Uns altres és com si ja estiguessin cansats d'estudiar i cerquessin un canvi d'escenari. Per a tots i totes això pot ser un parèntesi o l'inici d'un itinerari erràtic. Tot dependrà de les nostres respostes institucionals o adultes. Es tracta de combinar paciència amb pressió, acceptació de la seva pausa i demostració permanent que ens agradaria que reprenguessin la marxa, tornessin a trobar raons per estudiar, noves formes d'aprendre activament. Entrar en pausa no ha de suposar acceptar que no facin res sinó fer possible que en la seva vida hi apareguin altres experiències positives. La norma o la preocupació adultes han de facilitar el retorn, una nova barreja de resignació i entusiasme que els faci tornar a estar actius amb el seu projecte personal. Veure problemes irresolubles o anar posant revàlides tan sols fa que esdevingui impossible.

ADOLESCENTS QUE DONEN LES GRÀCIES

A moltes mares i pares els costa força creure que existeixen adolescents que donen les gràcies i demanen perdó, però exis-

teixen i són normals. Una parella amiga va acollir durant tot un curs escolar la Fathia, una adolescent que habitualment viu al Magrib. Quan marxava per passar l'estiu amb la seva família, els va deixar una carta amb l'obligació de no llegir-la fins que no hagués agafat l'avió. A la carta deia coses com aquesta: «Moltes gràcies per aguantar-me, per cuidar-me, per tractar-me com una filla...». Agraïments repetits diverses vegades al costat de demandes de perdó per algunes de les seves conductes adolescents.

És força freqüent trobar que els nois i noies adolescents, quan els preguntes sobre el seu futur, a banda de descriure una identitat ideal, també diuen que seran d'una altra manera, que hauran controlat les «bronques» que ara els enfronten amb els pares. També imaginem que el seu caos tindrà algun ordre tot i no abandonar la seva manera de ser, íntimament singular.

Tornem, però, a la carta agraïda de la Fathia per aprofundir en l'estat de múltiples ambivalències de relació amb els adults per on va circulant la vida adolescent. Aquest any havia suposat per a ella descobrir l'adolescència: «Ha estat per conèixer-me bé». Per això «l'any vinent serà millor». Ella i els adolescents vénen a dir: disculpa però has d'entendre que prou complicacions tinc amb mi mateix per preocupar-me per com et contesto; accepta ara, de cop, les disculpes de tot l'any. El text que comentem reflecteix molt bé com, la major part de les vegades, el desacord no neix de grans problemes sinó de l'acumulació de petites confrontacions: «perquè vull sortir, vull diners o roba... o no m'agrada aquest iogurt, o vull seguir veient la tele». Tanmateix, en parar-se a pensar sobre com actuen, s'adonen que encara continuem al seu costat, tot i haver comprovat la nostra histèria per la ruptura impassible de moltes altres tranquil·litats de la llar. De vegades tenim la

sensació que ens exploten: «Cotxe amunt, cotxe avall», que diu la Fathia. Malgrat tot, a estones són capaços de descobrir que aprenen coses gràcies a la nostra dedicació. Fins i tot accepten que tenen alguns desitjos de saber gràcies a la nostra tendència a ratllar-los.

Descobrir i descobrir-se

No voldria deixar de banda que la realitat quotidiana d'aquesta noia, que vivia i viurà en terres on no hi ha gaires possibilitats de tenir adolescència, no és com la de la majoria dels nostres adolescents. Per això, qui llegeixi aquest text és possible que comentí: els adolescents dels indrets on no tenen res són agraïts, mentre que els d'aquí que ho tenen tot no donen importància a res. En part és cert i a la seva carta dóna les gràcies per allò que no tenia i aquí ha pogut tenir. Malgrat tot, el contingut principal del seu agraïment té a veure amb l'experiència de descobrir que havia de ser adolescent i, alhora, sentir-se acollida en aquesta desconcertant aventura. No entrava a la seva dinàmica familiar això de posar-se a estudiar i ser adolescent. Atrapada entre moltes fidelitats agraeix el suport per gestionar les contradiccions. Per exemple: com posar-se o no el mocador o com portar correctors dentals donant importància, com a bona noia adolescent, a la seva imatge.

Com les companyes i companys amb qui ha compartit aula, s'ha sentit atreta per la festa i ha acceptat les sortides de final de curs que alteraven la rutina. Han aparegut la incertesa i la possibilitat de descontrol d'una vida desconeguda, i per això agraeix que els pares acollidors l'hagin ajudada a gestionar-la i a poder reconèixer que s'ho ha passat extraordinàriament bé. Havia de ser adolescent, com les altres noies, i no

sentir-se sola. Exercir d'adolescent no era una traïció sinó una manera natural de viure la seva edat que els adults que l'acollien l'han ajudat a descobrir. Tots els adolescents poden arribar a donar les gràcies si tenen la vivència que la seva adolescència és acollida, que no es tan sols entre dilemes, atractius i responsabilitats.